

Pohjoismainen nimistöntutkijain kongressi Helsingissä

Pohjoismaisten onomastikkojen pitämien kongressien perinne on vielä varsin nuori. Ensimmäinen kongressi oli v. 1946 Upsalassa ja sen jälkeen viiden vuoden väliajoin toinen v. 1951 Kööpenhaminassa sekä kolmas v. 1956 Oslossa, jossa neljännen kongressin järjestäminen v. 1961 uskottiin Suomen nimistöntutkijoille. Myöhemmin perustettiin kongressin järjestelykomitea, johon nimitettiin prof. OLAV AHLBÄCK Ruotsalaisen Kirjallisuusseuran, dos. ÅKE GRANLUND Oslon kongressissa perustetun kongressikomitean ja apul.-prof. VILJO NISSILÄ Helsingin yliopiston edustajana, Suomen akatemian jäsen prof. KUSTAA VILKUNA Sanakirjasäätiön nimistöjaoksen puheenjohtajana ja jo Oslossa järjestelykomitean sihteeriksi valittu prof. CARL-ERIC THORS. Komitea valitsi puheenjohtajakseen prof. Vilkun, varapuheenjohtajakseen prof. Ahlbäckin sekä vahvasti sihteerin vaalin. IV kongressi päätettiin kuitenkin siirtää vuoteen 1962, koska kansainvälinen nimistöntutkijain kongressi oli suunniteltu pidettäväksi v. 1961 Firenzessä. Helsingin kongressin ajankohdaksi valittiin 24.—27. elokuuta. Kongressiin osallistui yhteensä lähes sata vierasta kaikista Pohjoismaista, Tanskasta, Färsearilta, Norjasta, eniten Ruotsista ja Suomesta, vieläpä yksi osanottaja Sveitsistä.

Kongressin avajaiset olivat perjantai-iltana 24. 8. Helsingin yliopiston pienessä juhlasalissa, jossa avajaispuheen piti yliopiston rehtori EDWIN LINKOMIES. Avajaisesityksessään prof. VILKUNA käsitteli pohjoismaisen onomastiikan uranuurtajien työtä sekä etenkin nimistönkeräyksen ja -tutkimuksen vaiheita Suomessa. Tilaisuuden jälkeen oli tutustumisillanvietto opettajainkahvilassa, jossa yliopisto tarjosi kahvit kongressivieraille. Kongressin varsinainen työskentely aloitettiin lauantaina 25. 8. klo 9 yliopiston luentosalissa 8. Tällöin kong-

ressin kunniaesimieheksi kutsuttiin prof. JÖRAN SAHLGREN Upsalasta, esimieheksi prof. Vilkuna, puheenjohtajaksi prof. Ahlbäck ja sihteeriksi prof. Thors. Puhe-miehiksi valittiin Tanskasta fil.toht. ANDERS BJERRUM, Färsearilta prof. CHRISTIAN MATRAS, Norjasta arkistonhoitaja fil.toht. PER HOVDA ja Ruotsista prof. K. G. LJUNGGREN. He toimivat vuoroit-tain esitelmien ja niiden jälkeisten kes-kustelujen aikana.

Lopettajaiskokouksessa maanantaina 27. 8. tehtiin mm. päätös seuraavan kongressin pitämisestä Göteborgissa v. 1966 tai 1967. Sen järjestäminen uskot-tiin pohjoismaiselle komitealle, jonka jäseniksi valittiin prof. KRISTIAN HALD Tanskasta, dos. GRANLUND Suomesta, prof. MATRAS Färsearilta, prof. EINAR O. SVEINSSON Islannista, arkistonhoitaja HOVDA Norjasta, prof. TURE JOHANNIS-SON Ruotsista sekä prof. THORS Helsingin kongressin sihteerinä. Uuden komitean sihteeriksi kutsuttiin dos. VERNER EKEN-VALL. — Lopettajaisissa prof. Ahlbäck kiitti esitelmätoimijaita ja osanottajia jär-jestelykomitean puolesta ja prof. Sahl-gren esitti vieraiden kiitokset onnistuneen kongressin johdosta sekä ilmoitti, että pidetyt esitelmät tullaan julkaisemaan joko aikakauskirjassa *Namn och Bygd* tai sarjassa *Nomina Germanica*.

Helsingin kongressissa pidettävien esi-telmien teemoiksi oli valittu nimenomaan saaristonimet, sekanimistö ja nimien (etenkin luontonimien) ikäämiskysymykset. Suomalaisenkin onomastiikan ikäky-symysten tutkimiselle oli antoisa Köö-penhaminan yliopiston apulaisen JOHN KOUSGÅRD SØRENSENIN esitelmä *Om datering af naturnavn*. Selvitelyään aluksi *naturnavn (ikke-bebyggelsenavn)* -käsittä hän viittasi siihen, miten aikaisemmin tutkimuksessa oli tyydytty vain asutus-nimistön joko absoluuttiseen tai relatiivi-seen ikäämiseen, jota varten 1800-luvun

lopun ja 1900-luvun alun skandinaavisessa onomastiikassa oli kehitelty erilaisia menetelmiä. Tämä taas oli vaikuttanut hedelmällisesti Tanskan, Norjan ja Ruotsin asutushistorian tutkimukseen. Sitä vastoin luontoonimistön ikäkysymysten käsittely oli jäänyt pahasti jälkeen. Vasta 1940-luvulta lähtien se on saanut osakseen huomiota esim. tanskalaisten tutkijain taholta, ja on kehitelty uusia kriteerejä etenkin viljeltyjen paikkojen nimien (ns. viljelysnimistön) ikäämiseksi (esim. KRISTIAN HALD *Vore Marknavnes Alder. Namn och Bygd* 1948; CHRISTIAN LISSE *Tradition og fornyelse i marknavne. Ti Afhandling* 1960). Tutkimuksessaan Hald oli päässyt siihen tulokseen, että tietty osa kylän viljelysnimistöstä oli yhtä vanhaa kuin itse kylän nimi (varhaiskeskiajalta, viikinkiajalta tai vieläkin varhaisemmilta aikakausilta). Lisse hyväksyi varovasti Haldin hypoteesin, mutta hän ei antanut yhtä optimistista kuvaa viljelysnimistön pysyvyydestä. Lisäksi BERTIL WEDMARK (*Marknamnskatten i en skånsk by. Sydsvenska Ortnamnssällskapet Årsskrift* 1959—1960) toi kyseiseen tutkimukseen uuden ei-kielillisen tekijän: maanjaon merkityksen viljelysnimien synnylle. Tämä kriteeri tarvitsisi kuitenkin Sørensenin mielestä lisävalaistusta tanskalaisen nimistön osalta. — Merkittäviä ovat olleet myös saksalaisen, sveitsiläisen ja alankomaalaisen onomastiikan saavuttamat tulokset viljelysnimien ikäämistutkimuksissa (esim. STEFAN SONDEREGGER *Das Alter der Flurnamen und die germanische Überlieferung. Jahrbuch für fränkische Landesforschung* XX, 1960; H. DRAYEN ja O. LEYN tutkimukset aikakauskirjassa *Mededelingen van de Vereniging voor naamkunde te Leuven en de Commissie voor naamkunde te Amsterdam* XXIX, 1953). Kyseisissä tutkimuksissa on kuitenkin ollut käytettävissä paljon vanhempia kirjallisia lähteitä kuin Pohjoismaissa, missä on myös voitu osoittaa, että vanhimmat ja pysyvimmat luonnonpaikkojen nimet liitty-

vät suuriin, laajalti tunnettuihin maastonkohtiin. Vasta maankäyttö, viljely, on tuonut pienempien paikkojen nimiä asiakirjoihin. Viljelys- ja yleensä luontoonimistön ikäämisen tärkeitä kriteerejä ovat perimätieto, kirjalliset lähteet, luontoonimet asutusniminä, jolloin niihin voidaan soveltaa asutusnimistön ikäämistometodeja, jne. — Tutkimuksessaan Danske bebyggelsenavn på -sted s. 200— (1958) Sørensen on esittänyt epäilynsä kameraalisia, topografisia ym. ei-kielillisiä ikäkriteerejä ja -prinsippejä kohtaan ja tähdentänyt kielellisten tunto-merkkien merkitsevyyttä viljelysnimien (ja yleensä luontoonimien) ikäämisessä. Nimien kronologiassa ovat esim. äännehistorian tulokset terminin ante quos ja post quos sen mukaan, onko kyseisessä nimistössä tunto-merkkejä kulloinkin vallalla olleesta äännekehityksestä vai ei. Tältä kannalta tärkeitä ovat nimien taiputusmuodot, suffiisit (esim. Tanskassa -um-loppuiset ovat lähtöisin aikakaudelta, jolloin mon. dativi oli vielä elävä muoto) jne. Vanhaa kielenainesta voidaan käyttää terminus ante quem ja uudempaa terminus post quem. — BERTIL EJDER (*Marknamn och kulturhistoria. Sydsvenska Ortnamnssällskapet Årsskrift* s. 3—, v. 1949—51) on lisäksi osoittanut, miten sivistysanastolla (uskonnollisten käsitteiden, tarve-esineiden, vaatekappaleiden ym. nimityksillä) ja henkilönnimistöllä (esim. kristillisperäisillä nimillä) on tärkeä merkitys viljelysnimien ikäämisessä. Esim. v. 1000 on jonkinlainen terminus post quem, jonka jälkeen esim. romaniset, keski- ja yläsaksalaiset lainasanat ja -nimet alkoivat tunkeutua Tanskaan. On myös otettava huomioon nimien ryhmittämisen periaate: viljelysnimetkin voivat muodostaa joko kielellisesti tai asiallisesti ryhmiä, mikä tekee niiden ikäämisen helpommaksi kuin yksityisen nimen. Esim. INGE WOHLERT on tutkimuksessaan ns. imperatiivisista paikannimistä (*Ti Afhandling* 1960) osoittanut, että kyseiset nimet (*Stat-hårdt*) eivät ole 1500-lukua van-

hempia, mutta ovat pohjoismaista alkuperää. Tärkeä asema Tanskan viljelysnimien iän selvittelyssä on myös Englannin tanskalaislähtöisellä nimistöllä.

Toinen tanskalainen esitelmöitsijä ANDERS BJERRUM käsitteli teemaa Den dansk-tyske sproggraense i middelalderen (tanskalais-saksalainen kieliraja keskiajalla). 1800-luvulla kieliraja Slesvigissä siirtyi saksan hyväksi, ja tuo kielenvaihto johtui saksankielisestä kirkko- ja koululaitoksesta, kuten eräät tanskalaiset historioitsijat ovat osoittaneet. Kyseisen 1800-luvulla saksalaistuneen alueen eteläpuolella on vyöhyke, jossa saksan kieli oli omaksuttu jo aikaisemmin. Historioitsija Lauridsenin mielestä kielen vaihtumiseen oli tällöin syynä saksalainen siirtolaisuus. Esitelmöitsijä piti Lauridsenin käsitystä mm. talonpoikaisväestön kielestä kuitenkin virheellisenä. Hän oli tutkinut mm. tilustennimiä Midstedin ja Svavstedin pitäjissä aiemmin saksalaistuneilla alueilla ja tullut siihen tulokseen, että kyseisten pitäjien vanhimmista kylissä tanska oli ollut puhekielenä vielä varhaiskeskiajalla. 1300-luvulla tai ehkä aikaisemminkin seurustelukieli muuttui kuitenkin saksaksi, mikä johtui tämän sosiaalisesta vaikutusvallasta. Kului kuitenkin pitkä aika, ennen kuin saksa sai täydellisen voiton, niin että siitä tuli myös kotien kieli.

Arkistonhoitaja PER HOVDA Oslostasta käsitteli esitelmässään Der havbåra rullar yleiskatsauksellisesti Norjan rannikon, eritoten sen karien ja kallioiden nimiä ja osoitti, että monissa tapauksissa oli suuria yhtäläisyyksiä näiden ja mantereiden paikannimien välillä. Hänen esittämässään (myös kuulijoille jaetussa) luettelossa on monia nimeämisperusteiltaan samanlaisia nimiä kuin Suomessa, esim. ääni- ja liikeassosiaatioihin perustuvia (*Brusbåen, Bulderbåen, Dunsen, Duraren, Dynjaren, Kaklaren, Pissaren, Rytefallet, Skriken, Smellen, Sprutareen* ym.).

Ruotsalaisen onomastiikan nykyhetken maineikkain edustaja JÖRAN SAHLGREN oli valinnut mytologisen aiheen

Ortnamn i Skírnismál; tämän nimisessä Edda-runossa kerrotaan mm. hedelmällisyydenjumalan Frejn rakkaudesta jättiläisentyttäreeseen Gärdiin ja runon säkeissä 39—41 mainitaan, miten Frej sopi kohtauksesta hänen kanssaan *Barri*-nimisessä lehdossa. Norjalainen Magnus Olsen on arvellut eräässä tutkielmassaan (v. 1908) *Barrin* tarkoittavan ohrapeltoa. Esitelmöitsijä päätyi kuitenkin siihen tulokseen, että sanan merkitys on 'en lund av barrträd'.

Lundilainen K. G. LJUNGGREN esitelmöi aiheesta Ortnamnselementet *hester's* utbredning och ålder. Appellat. *hester* (holl. *heester* 'mm. tammen ja pyökin vesa, nuori puunrunko', ranskan *hêtre* 'pyökki') tunnetaan ruotsissa vain paikannimiaineksena. Se kuuluu pääasiallisesti eteläisen Länsi-Göötanmaan sekä pohjoisen ja itäisen Smoolannin nimistöön. Nimityyppiä on aikaisemmin käsitellyt VERNER EKENVALL väitöskirjassaan »De svenska ortnamnen på hester» (1942), jossa hän väittää *hester*-termin lainautuneen alisen Reinin seuduilta. Eräässä aikaisemmassa tutkielmassaan esitelmöitsijä oli osoittanut, että myös Hallannissa on joitakin alkuperäisiä *hester*-nimiä, ja esitelmässään hän luetteli koko joukon skoonelaisia nimiä, joihin sisältyy todennäköisesti *hester*. Yhdyspaikannimien määreinä ne esiintyvät muodoissa *Hestes-*, *Hestens-* ja *Hesten-* sekä perusosina muodoissa *-håsten* ja *-håst*. Ne ovat ikään kuin »suistuneet raiteiltaan» — esitelmöitsijän sanontaa käyttäkseni — ja sekaantuneet eläimen nimitykseen *håst* 'hevonen'. Hänen mielestään kyseistä nimeästä voi esiintyä myös Tanskan paikannimissä, mutta siellä sitä on vaikea erottaa *håst* 'hevonen' -termistä. Koska *hester*-nimiä on tavattu Skoonesta, sana on kulkeutunut mannermaalta ja levinnyt pohjoiseen päin. Esitelmää havainnollistivat kuulijoille jaettu kartta *hester*-nimien levinneisyydestä sekä luettelo erilaisista *hester*-nimistä.

Toinen lundilainen esitelmöitsijä GÖSTA HOLM käsitteli aihetta De nordiska

anger-nammen — resultat och problem. Pitkin Skandinavian rannikko on paikannimiä, jotka sisältävät tai voivat sisältää termin **angr* '(mahdollisesti eräänlainen) lahti, vuono,' esim. *Hardanger*, *Varanger* Norjassa, *Njutånger* Ruotsissa. **angr*-termin etymologit ovat yhdistäneet joko juureen *ank-* 'taivuttaa' (vrt. lahdesta) tai juureen *angh-* 'olla kapea t. ahdas'. Esitelmöitsijä on tutkinut suuren osan *anger*-paikoista ja todennut, että ne enimmäkseen ovat ahtaita. Tämä toteamus ei kuitenkaan vielä kiistatta todista kyseisen termin ja *angh-* 'ahdas' -juureen yhteenkuuluvuutta. Muut pohjoismaiset »vik» (merkit. 'vik, fjord, våg') -käsitteen selitykset osoittavat nim. ristiriitaa kyseisen etymologian ja vastaavien lahtien ulkomuodon välillä. Kysymyksen tekee monimutkaiseksi osaksi eräiden keskiaikaisten *angr*, *ang* -nimien esiintyminen, osaksi nykyiset *-angen* (vaihdellen *-ingen*, *-ungen*) -loppuiset järvien nimet sekä (ainakin Norjassa) muut *-angen*-loppuiset maastonimet, esim. suon nimitys *Brei-angen* ja laaksonnimi *Goangen*. Tämän tyypin selvittämiseksi on välttämätöntä kaikkien ryhmään kuuluvien skandinaavisten nimien tuntemus. Esitelmöitsijä ilmoitti tekevänsä kyseistä tutkimusta.

Finl. ROLAND OTTERBJÖRKIN teemanä oli *Dagfinn och Dävensö* — något om personnamn i önamn. Aikaisemmin on Mälaren-järven saarennimeä *Dävensö* käsitellyt B. Hesselman, joka on tulkinut sen lähtömuodoksi **Dagfinnsøy*, miehenimestä *Dagfinn*. Esitelmöitsijä kuitenkin hylkäsi tämän selityksen tukeutuen osaksi nimen vanhoihin kirjoitusmuotoihin, joita ei saisi tulkita *Dagfinn*-nimen indiiseiksi, osaksi siihen, että *Dagfinn*-nimi olennaisesti on länsipohjoismainen. Hänen mielestään kyseinen yhdyspaikan nimi määre on luontoa merkitsevä, mahdollisesti järvenselän nimi **Däven*.

Suomenruotsalaisesta nimistöntutkimuksesta esitelmöivät prof. OLAV AHLBÄCK, apulaisprof. LARS HULDÉN sekä dos. ÅKE GRANLUND. AHLBÄCKIN teemanä oli Några bidrag till Österbottens

bebyggelsehistoria. Yleensä hyväksytyt käsitykset mukaan on historiallisen ajan ruotsalainen asutus Pohjanmaalla lähtöisin 1200-luvulla tapahtuneesta siirtolaisuudesta Ruotsin puolelta. Vastoin tätä käsitystä T. E. Karsten on esittänyt paikannimien tulkintoja, jotka osoittaisivat asutuksen yhteyttä taaksepäin yli viikinkikauden arkeologisista löydöksistä tyhjän ajanjakson aina nuorempaan kansainvaellusten aikaan asti Vaasasta itään sijaitsevilla alueilla. Esitelmöitsijä torjui Karstenin todistelun ja oletti, että esim. Uudenkaarlepyyn — Munsalan tienoon nimet *Torsö* ja *Frösö* eivät suinkaan olleet pakanallisia kulttimuistoja, vaan sisältävät henkilönnimet *Thordh* ja *Fröger* (tai *Frösten*, *Frövidh*). Maankohoamismittausten avulla hän oli koettanut iätä eräitä alun perin suomalaisia nimiä, jotka hänen mielestään olivat eräkauden muistoja. Vaasan tienoon *Vasklot*, alkuaan **Vasikkaluoto* (nykyään ruotsalaisen muodon pohjalta syntynyt suom. *Vaskiluoto*), on punnituskartan mukaan voinut maastoltaan muovautua käyttökelpoiseksi laidunsaareksi aikaisintaan 1100-luvulla. Tällöin on tärkeä terminus post quem. Väyryn *Kaitsorin* (< suom. *Kaitasaari*) kysymyksessä on merkittävä taas terminus ante quem. Muinaisen saaren ja mantereen välinen kaula oli meren pinnan tasolla noin v. 1250, ja saaren nimi on annettu todennäköisesti ennen sitä. Lisän suomalaisen asutuksen historiaan tarjoaa myös Vähänkyrön *Merikaarron* nimi. Tämä kylännimi on alun perin tarkoittanut sitä mutkaa, jonka Kyrönjoki tekee ennen kylän kohdalla sijaitsevaa koskea. Sen korkeussuhteet ilmaisevat, että meri on ulottunut kosken kynnykselle noin v. 1050—1200, jolloin nimenkin on täytynyt syntyä. — Tämänäyttypisten nimien vastainen tutkimus voi tarjota arvokkaita aineksia kyseisten seutujen vanhimman historian tuntemukseen.

HULDÉNIN esitelmän aiheena oli Finsksvenska blandnamn i Österbotten. Pohjanmaan ruotsinkielistenkin pitäjien nimistössä on suhteellisen runsaasti suo-

menkielistä aineistoa. Siinä on osaksi aivan suomalaisia nimiä, osaksi erityyppisiä suomalais-ruotsalaisia sekanimiä ja käännösnimiä, kuten esim. Ähtävän—Evijärven tienoon *Vitsjön ~ Valkijärvi, Rotvattnet ~ Juurikkajärvi* (1700-luvun kartoissa). Sellaiset suomalaiset nimet kuin *Vujärv* (< *Vuojärvi*) ym. ovat nekin tavallaan sekanimiä, sillä ne ovat mukautuneet ruotsin murteiden äännelakeihin tai substituotuneet kielen eri äännesysteemeihin. Ne ovat monesti varsin vaikeaselitteisiä, kuten esim. Vöyryn *Vrängene*, suom. *Ränkineva*, joista — esitelmöitsijän mielestä — ruotsin nimiasu on muovautunut suomalaisesta. Alueella on hyvin yleinen myös *Svartlampen*-tyyppi, missä perusosa on säännöllisesti suomenkielinen laina. Lappajärven seudun *-vesi*-loppuiset nimet, jotka merkitsevät yleensä pikkujärviä, todennäköisesti liittyvät ruots. *-vattnet*-nimistöön, jota tavataan mm. Ähtävällä, Ruotsin Norlannissa sekä Norjassa. Tavallisia ovat sellaiset sekanimet, joiden määre on suomea ja perusosa ruotsia, esim. *Hepovattnet, Kylänäkern, Ivesmossen, Saukkoviken*. Useimmat niistä palautuvat ilmeisesti suomalaisiin nimiin, joiden perusosa on käännetty. Myös esiintyy samoja suomenkielisiä määreitä (attribuuttiosia) saman tienoen sekanimirypäissä, esim. *Avenjärvi (Ahvenjärvi), Avenmossen, Avenön*, jotka kuuluvat Ähtävän nimistöön. Siinä on yksi primäärinimi (*Avenjärvi*), jonka määre on liittynyt lähistön joihinkin muihin nimiin (määresekundääriset paikannimet).

Dos. GRANLUND käsitteli historiankin tutkimuksen kannalta merkittävää aihetta esitelmässään *Nylandsdelen av danska itinerariet* (Tanskalaisen keskiaikaisen laivareitin Uudenmaan rannikon osa). Siinä pohdiskeltiin vanhaa kiistakysymystä itineraarissa (matkaoppaassa) mainittujen saarten ym. paikkojen asemasta sekä niiden nimien etymologionista. Esitelmöitsijä tähdensi eritoten tässä matkaoppaassa käytetyn pituudeltaan vaihtelevan *veckosjö*-mitan epäluotettavuutta mm. kauan etsityn *Karienk*

kaskae-nimisen paikan määrittämisessä. Niiden neljän paikannuksen lisäksi, joita kyseisestä satamasta on esitetty, hän ehdotti viidenneksi Tvärminnen ulkopuolella sijaitsevaa Björkskärin satamaa. Ehdotustaan hän perusteli mm. sillä, että *Karienkaskae*-nimeen mahdollisesti sisältyvä *kaski*-sana on alun perin — kuten nykyään virossa ja länsimurteissa — merkinnyt 'koivua'. Tutustuttuaan kesällä 1962 tutkimusalueensa useimpiin Ornimisiin paikkoihin hän oli taipuvainen kannattamaan — kielellisistä vaikeuksista huolimatta — kyseiseen laivaväylään kuuluneen *Horinsaarae*-nimen yhdistämistä nykyiseen *Ors*-nimeen.

Kongressin ainoa äidinkieleltään suomalainen esitelmöitsijä VILJO NISSILÄ käsitteli yleiskatsauksellisessa esitelmässään *En etymologisk gruppering av det skandinaviska inslaget i det finska namnförrådet* suomalaisalueiden nimistöön sisältyvää skandinaavista ainesta, lähinnä ruotsalaista (ja etenkin suomenruotsalaista) materiaalia ja jonkin verran myös norjalaisia ja tanskalaisia nimiä. Eritoten suomen- ja ruotsinkielisen asutuksen raja-alueille on syntynyt runsaasti sekanimistöä, mistä on mahdollista tehdä johdopäätöksiä entisaikojen asutuksen historiasta. Kyseistä nimistöä esiintyy myös kaukana suomalaisessa sisämaassa (Hämeessä, Pohjanmaalla, vieläpä Savossa ja Karjalassa), ja silloin ovat kyseessä esim. ruotsalaisten siirtolaisten tuomat nimet (siirrynnäisnimet, lainanimet ym.). Lisäksi niitä on voinut levitä sisämaan kaupunkien tai maaseutukeskusten ruotsalaisen sivistyneistön puhekielestä suomalaisen ympäristöön. Skandinaavisperäiseen nimistöömme kuuluu appellaatiiveja (*holma, sunti, viikki, hamina, pyöli* ym.), henkilönnimiä, jotka tarkoittavat syntymäpaikkaa ja -yhteisöä (*Ruotsi, Tanska, Juuti, Talkkari* < *dalekarl* ym.), ammattia (esim. *Parkkali* < *barkare, Sorvali* < *svarvare, Tienari* < *tjänare* ym.) tai ovat kansallisia henkilönnimiä (*Birger* > *Piri, Thorgils* > *Torkkeli, Thorsten* > *Torsti* ym.) ja pyhimyksennimiä (*Olavi,*

Knuuti ym.). Ryhmään kuuluu lisäksi ruotusotilaiden nimiä ym. (Kyseistä ainesta olen käsitellyt yksityiskohtaisemmin ja monipuolisemmin v. 1962 painatussa teoksessani Suomalaista nimistöntutkimusta s. 115—130.)

Esitelmien jälkeen syntyi vilkasta keskustelua, jossa suomalaista kuulijaa miellyttivät erityisesti opponenttien joustava esiintyminen ja vilkkaat puheenvuorot, niiden monesti yllättävä terävyys ja samalla hyvántahtoisuus. Ne olivat oikeita oppitunteja meille suomalaisille. — Mainittakoon lisäksi, että skandinaaviset vieramme saivat tutustua 25. 8. prof. Pertti Virtarannan opastuksella Castrenianumin kansankielen sanakokoelmiin ja etenkin nopeasti kasvaneeseen nimiarkistoon ja 27. 8. he kävivät Porthaniassa sijaitsevassa ruotsin kielen laitoksessa, jossa prof. Ahlbäck esitteli kansankulttuurinarkiston (Folkkultursarkivet) ja kansankielentoimikunnan (Folkmålskommissionen) kokoelmia.

Kongressin ohjelmassa oli myös kevyempiä vaiheita: järjestelykomitean tarjoama illallinen 25. 8. Kulosaaren Kasinossa ja 26. 8. kokosunnuntainen bussiretki Porvooseen ja Hämeenlinnaan. Porvoossa syötiin Werner Söderström Oy:n tarjoama »porvoonmittainen» aamiainen Seurahuoneessa ja sen jälkeen kuunneltiin valtionarkeologi NILS CLEVEN selostus Porvoon vanhasta linnasta tunnelmallisen Linnamäen raunioilla. Matkalla pysähdyttiin Mäntsälän kirkolla, missä hautausmaan kiviaidan juurella dos. Granlund kertoi *Mäntsälä*-nimestä.

Sieltä matka jatkui Janakkalaan, jossa lähimain kaikki retkeläiset kiipesivät pelottavan jyrkkää, sateen liottamaa rinnettä ylös Linnavuorelle. Matka maksoi vaivan — vuorelta avautuva näköala kiehtoi jopa Norjan tuntureihin tottuneen arkistonhoitaja Hovdan. Siellä aito-hämäläisessä ympäristössä Nils Cleve loihiti silmiä eteen Hakoisten linnan vuosisatojen takaisen historian. Kun oli vielä käyty katsomassa Hattulan vanhan kirkon katto- ja seinämaalauksia, joita Cleve selosti, siirryttiin kaiken vanhan ja romanttisen jälkeen moderniin Aulangon loistohotelliin illalliselle. Iltamyöhällä jatkui paluumatka Helsinkiin. Maanantai-iltana oli Sanakirjasäätiön ja Ruotsalaisen Kirjallisuusseuran tarjoamat lopettajaisillalliset ravintola Royalissa, jossa pidettiin monia sekä leikkilisiä että vakavia puheita. Yleensä niissä kuvastuivat ne myönteiset vaikutelmat, joita kongressi oli herättänyt sekä skandinaavisissa vieraissa että suomalaisissa isännissä. Suomalaisille onomastikoille oli antoisinta kuitenkin kosketus Pohjoismaiden nimistöntutkijoihin, joista muita merkittävämmäksi kohosi ikävuo-
sistaan huolimatta harvinaisen elastinen, Skandinavian korkeatasoisen nimistöntutkimuksen grand old man JÖRAN SAHLGREN. Jos tästä elävästä nimistöntutkimuksesta on tarttunut jotakin meihin, jos olemme saaneet virikkeitä ja uskoa suomalaisenkin onomastiikan mahdollisuuksiin, on IV pohjoismainen nimistöntutkijain kongressi Helsingissä täyttänyt täysin toiveemme.

VILJO NISSILÄ